

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ศักยภาพความพร้อมและแนวการดำเนินงานสหกิจศึกษา กรณี ศึกษาเขตพื้นที่เครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนล่าง “ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวม แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับสหกิจศึกษา

1.1 ประวัติความเป็นมาของสหกิจศึกษา

1.1.1 จุดกำเนิดสหกิจศึกษาในประเทศไทย

1.1.2 ความหมายของสหกิจศึกษา

1.1.3 หลักสูตรสหกิจศึกษา

1.1.4 วิธีปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

1.1.5 การเตรียมความพร้อม

1.1.6 ประโยชน์สหกิจศึกษา

1.1.7 องค์ประกอบสหกิจศึกษา

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อม

1.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม

1.3 มาตรฐานการดำเนินสหกิจศึกษาของสมาคมสหกิจศึกษาไทย

1.3.1 มาตรฐานสหกิจศึกษาของสถานศึกษา

1.3.2 มาตรฐานสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ

1.1 ประวัติความเป็นมาของสหกิจศึกษา

1.1.1 จุดกำเนิดสหกิจศึกษาในประเทศไทย

สหกิจศึกษาได้เริ่มขึ้นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งพัฒนาระบบสหกิจศึกษาในปี พ.ศ. 2536 โดยความร่วมมือจากภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมและภาครัฐ โดยจัดหลักสูตรให้มีภาคสหกิจศึกษาสลับกับภาคเรียนปกติเริ่มส่งนักศึกษารุ่นแรกไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในปี พ.ศ. 2538 หลังจากนั้นมีการขยายผลไปยังสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ และเกิดพัฒนาการสหกิจศึกษาในประเทศไทย โดยในปีการศึกษา 2545 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ริเริ่มโครงการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะโครงการนำร่องโดยใช้ต้นแบบจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้สนับสนุนให้ศึกษาระดับปริญญาตรีออกไปปฏิบัติงานอย่าง

น้อย 1 ภาคการศึกษา เริ่มในภาคที่ 2 ของระบบทวิภาค ในปีการศึกษา 2545 มีสถาบันอุดมศึกษา 17 สถาบัน สถานประกอบการ 257 แห่ง และนักศึกษาจำนวน 679 คน เข้าร่วมโครงการและได้ขยายผลจนถึงรุ่นที่ 5 ในปีการศึกษา 2547 โดยรวมแล้วมีสถาบันอุดมศึกษาเข้าร่วม 60 สถาบัน สถานประกอบการ 2,000 แห่ง และนักศึกษารวม 10,444 คน หลังจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาไม่ได้สนับสนุนงบประมาณแต่ยังคงสนับสนุนด้านนโยบายต่อไป

1.1.2 ความหมายของสหกิจศึกษา

สหกิจศึกษาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานจริง ในองค์กรผู้ใช้บัณฑิต (Work-based Learning) เป็นการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้ในสถานศึกษากับการให้นักศึกษาได้ทำงานตรงตามสาขาวิชาชีพและมีประโยชน์ต่อองค์กรผู้ใช้บัณฑิต โดยกำหนดงานเป็นโครงการพิเศษที่สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในเวลา 4 เดือน

โดยองค์กรผู้ใช้บัณฑิตต้องจัดหาพี่เลี้ยง (Mentor/Supervisor) กำกับดูแลการทำงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นความต้องการขององค์กรผู้ใช้บัณฑิตอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.3 หลักสูตรสหกิจศึกษา

หลังจากที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้เริ่มโครงการสหกิจศึกษานำร่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2545-2547 มีสถาบันการศึกษาที่ดำเนินการสหกิจศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 60 แห่งเป็น 86 แห่งในปีการศึกษา 2549 โดยมีรูปแบบการจัดหลักสูตรที่มีความหลากหลายดังนี้

1.1.3.1 รูปแบบสหกิจศึกษาและใช้ระบบภาคการศึกษาระบบไตรภาค

1) กำหนดให้มีหลักสูตรสหกิจศึกษาในทุกหลักสูตรของการศึกษาระดับปริญญาตรี ในแผนการเรียนสาขาวิชาส่วนใหญ่จะกำหนดให้นักศึกษาไปสหกิจศึกษาในชั้นปีที่ 4 ในภาคการศึกษาที่ 1 หรือ 2 ขึ้นอยู่กับสาขาวิชาโดยนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษาและปฏิบัติงานเต็มเวลาให้องค์กรผู้ใช้บัณฑิตอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยนักศึกษาต้องลงทะเบียนเรียนรายวิชาเตรียม สหกิจศึกษาในภาคการศึกษาก่อนไปสหกิจศึกษา 1 หน่วยกิตและรายวิชาสหกิจศึกษา 5 หน่วยกิต จากจำนวนหน่วยกิตรวม 175-190 หน่วยกิต

2) กำหนดคุณสมบัตินักศึกษาที่จะไปสหกิจศึกษาจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 2.00 ขึ้นไป นักศึกษาที่คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.00 จะไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพแทน โดยนักศึกษาที่ต้องการเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษา จะต้องลงทะเบียนเรียนรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษา ในภาคก่อนไปสหกิจศึกษา 1 หน่วยกิต และรายวิชาสหกิจศึกษา 8 หน่วยกิต จากจำนวนหน่วยกิตรวม 190 หน่วยกิตและอาจจะมีบางสาขาวิชากำหนดให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษามากกว่า 1 ครั้ง เช่น หลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรม และบัญชี เป็นต้น

1.1.3.2 รูปแบบของสหกิจศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ในระบบ ทวิภาค

1) การเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษาโดยความสมัครใจของนักศึกษา และแบ่งภาคสหกิจศึกษาเป็น 3 ช่วงคือช่วงแรกในภาคการศึกษาที่ 1 ของชั้นปีที่ 3 ใช้เวลา 4 เดือน ช่วงที่ 2 เป็นภาคฤดูร้อนของชั้นปีที่ 3 ใช้เวลา 2 เดือน และช่วงที่ 3 เป็นภาคการศึกษาที่ 2 ของชั้นปีที่ 4 ใช้เวลา 4 เดือน นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษาจึงใช้เวลาศึกษาในระดับปริญญาตรีรวม 5 ปี เนื่องจากนักศึกษาใน 4 ปี จำนวนหน่วยกิตของการลงทะเบียนสหกิจศึกษารวม 3 ช่วง เท่ากับ 10 หน่วย จากจำนวนหน่วยกิต รวมของหลักสูตร 156 หน่วยกิต

2) การจัดการศึกษาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในระบบทวิภาคโดยความสมัครใจของนักศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งจัดให้นักศึกษาไปสหกิจศึกษาทั้งในภาคการศึกษาที่ 1 ในชั้นปีที่ 4 และบางแห่งจัดให้นักศึกษาไปสหกิจศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ในชั้นปีที่ 4 ซึ่งรูปแบบหลังนั้นผิดหลักการสหกิจศึกษา สำหรับจำนวนหน่วยกิตรายวิชาสหกิจศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระบบทวิภาคอยู่ในช่วง 3-9 หน่วยกิตจากจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรประมาณ 120-150 หน่วยกิต

1.1.4 วิธีปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาตามแนวทางของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่เป็นวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดดังนี้

-การบริหาร การจัดโครงสร้างองค์กร และการบริหารกลยุทธ์ของหน่วย
ประสานงานสหกิจศึกษา

- การกำหนดตำแหน่งและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร
- การจัดทรัพยากรและระบบสารสนเทศสนับสนุนกิจกรรมสหกิจศึกษา
- การจัดภาคปฏิบัติงานสหกิจศึกษา
- การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนไปปฏิบัติงาน
- การจัดหางานที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์
- การให้คำปรึกษาและแก้ปัญหา
- การจัดกิจกรรมคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานในสถานประกอบการ
- การจัดประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาในสถานประกอบการ
- การจัดสวัสดิการและค่าตอบแทนให้กับนักศึกษา
- การจัดนิเทศงานสหกิจศึกษา
- การประเมินผลประสิทธิผลที่นักศึกษาได้รับ
- การปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในต่างประเทศ
- การจัดกิจกรรมให้บริการงานและอาชีพที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา

1.1.5 การเตรียมความพร้อมสหกิจศึกษา

1.1.5.1 การเตรียมพร้อมของสถาบันอุดมศึกษากับโครงการสหกิจศึกษา การที่สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยจะนำโครงการสหกิจศึกษามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในระดับชั้นปริญญาตรีนั้น มหาวิทยาลัยต้องมีความพร้อมในการจัดวางระบบกระบวนการทำงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) จัดตั้งหน่วยประสานงานกลางระหว่างคณะ/สาขาวิชา และสถานประกอบการ เพื่อทำหน้าที่ประสานการจัดการและดำเนินการด้านสหกิจศึกษา

2) การจัดแผนการศึกษาในแต่ละสาขาวิชาให้สอดคล้องกันระหว่างเนื้อหาของหลักสูตรกับแนวทางการปฏิบัติสู่การประกอบอาชีพของบัณฑิตในอนาคต ด้วยการจัดรายวิชาหรือแผนการศึกษาล่วงหน้าของนักศึกษาแต่ละคนที่จะเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษา

3) การจัดหลักสูตรเตรียมความพร้อมทางด้านต่างๆ ให้กับนักศึกษาให้มีความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานร่วมกับสถานประกอบการ เช่น การอบรมทักษะการสมัครงาน การสอบสัมภาษณ์ การอบรมบุคลิกภาพ เป็นต้น หรือบางมหาวิทยาลัยอาจจะมีการกำหนดรายวิชาเตรียมความพร้อมสหกิจศึกษาไว้ในภาคการศึกษาก่อนภาคการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

4) การเตรียมองค์กรผู้ใช้บัณฑิตที่เหมาะสมให้พร้อม โดยจะมีการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกระบวนการสหกิจศึกษาให้สถานประกอบการรู้จักและเข้าใจสหกิจศึกษา ตลอดจนคัดเลือกองค์กรผู้ใช้บัณฑิตที่มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี มีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ที่จะเป็นส่วนสำคัญในการผลิตบัณฑิต

5) การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยจะต้องมีการจัดตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาสหกิจศึกษาในแต่ละสาขาวิชา เพื่อเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการและติดตามผลการปฏิบัติงาน และนิเทศการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประสานงานร่วมกับพนักงานที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษาและตรวจสอบรายงานวิชาการสหกิจศึกษา

1.1.5.2 การเตรียมพร้อมขององค์กรผู้ใช้บัณฑิตกับโครงการสหกิจศึกษา เพื่อให้กระบวนการสหกิจศึกษาของนักศึกษาเป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรผู้ใช้บัณฑิตมากที่สุด สิ่งที้องค์กรผู้ใช้บัณฑิตจะต้องเตรียมพร้อมมีดังต่อไปนี้

1) ฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทำหน้าที่ในการบริหารงานด้านนักศึกษาสหกิจศึกษา โดยประสานงานร่วมกับหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยที่ดูแลโครงการสหกิจศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจในรายละเอียดของกระบวนการสหกิจศึกษา และถ่ายทอดให้กับ

ผู้บริหารขององค์กรผู้ใช้บัณฑิต พนักงานที่ปรึกษา ฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องและชี้แจงนักศึกษาเรื่องการปรับตัวในสภาพแวดล้อมการทำงานและกฎระเบียบขององค์กรผู้ใช้บัณฑิต และการจัดสรรตำแหน่งงานที่ชัดเจนให้กับนักศึกษาสหกิจศึกษา

2) จัดตั้งพนักงานที่ปรึกษา ให้เป็นผู้ดูแลนักศึกษาในการปฏิบัติงานตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ซึ่งพนักงานที่ปรึกษาจะเปรียบเสมือนอาจารย์ของนักศึกษาที่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาทั้งเรื่องของงานและเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร เพราะฉะนั้นพนักงานที่ปรึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะมีส่วนทำให้การปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสำเร็จไปได้ด้วยดี

1.1.5.3 การเตรียมพร้อมของนักศึกษา กับ โครงการสหกิจศึกษา นักศึกษาที่จะเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษาจะต้องเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 หรือชั้นปีที่ 4 เพราะถือว่านักศึกษามีความพร้อมในระดับหนึ่งที่สามารถปฏิบัติงานกับสถานประกอบการได้ ดังนั้นนักศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

คุณสมบัติพื้นฐานของนักศึกษาสหกิจศึกษา

- 1) กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 หรือชั้นปีที่ 4
- 2) ระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00
- 3) ไม่เคยทำผิดระเบียบวินัยนักศึกษา เว้นแต่เป็นความผิดพลาดหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
- 4) สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีโรคประจำตัวที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานในสถานประกอบการ

1.1.6 ประโยชน์สหกิจศึกษา

1.1.6.1 ประโยชน์ที่องค์กรผู้ใช้บัณฑิตได้รับจากโครงการสหกิจศึกษา เนื่องจากองค์กรผู้ใช้บัณฑิตเปรียบเสมือนมหาวิทยาลัยอาชีพของนักศึกษา และเป็นผู้ใช้บัณฑิตโดยตรง ดังนั้นโครงการสหกิจศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรผู้ใช้บัณฑิตดังนี้

- 1) เกิดความร่วมมือทางวิชาการ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสถาบันการศึกษา สร้างภาพลักษณ์ที่ดีในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา และผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ
- 2) มีนักศึกษาที่มีความกระตือรือร้นและมีความพร้อมทางวิชาการช่วยปฏิบัติงานตลอดทั้งปี ลดการว่างงานและค่าตอบแทนลง
- 3) เป็นวิธีการช่วยคัดเลือกนักศึกษาที่มีความรู้ตรงกับตำแหน่งงาน เข้าเป็นพนักงานประจำในอนาคต สามารถลดเวลาในการสอนงานและทดลองงานได้
- 4) เกิดความร่วมมือกันทางวิชาการระหว่างผู้บริหารองค์กรผู้ใช้บัณฑิต กับคณาจารย์ และนักศึกษาในการร่วมกันแก้ปัญหาให้กับองค์กรผู้ใช้บัณฑิต

1.1.6.2 ประโยชน์ที่นักศึกษาได้รับจากโครงการสหกิจศึกษา

สหกิจศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ขององค์กรผู้ใช้บัณฑิตและสังคมโดยรวม ซึ่งนักศึกษาก็จะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษาดังนี้

- 1) ได้รับประสบการณ์วิชาชีพตามสาขาวิชาเอกที่เรียนมา นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน
- 2) มีส่วนช่วยให้ผลการเรียนในมหาวิทยาลัยดีขึ้น เพราะมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้นจากการนำประสบการณ์การปฏิบัติงานจริงมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) เกิดการพัฒนาตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบ และความมั่นใจในตนเองมากขึ้น
- 4) เกิดการเรียนรู้วิธีการคิด การพูด การอ่าน การเขียนในเชิงวิชาการ สร้างทักษะการสื่อสารให้กับตนเอง
- 5) ทำให้ทราบถึงความถนัดของตนเอง เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ต่อการเลือกสถานงานอาชีพในอนาคตได้อย่างถูกต้อง
- 6) จบการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีศักยภาพในการทำงานที่ดีกว่าบัณฑิตทั่วไปมีโอกาสได้รับการคัดเลือกเข้าทำงานก่อนสำเร็จการศึกษาหรือมากกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานมาก่อน

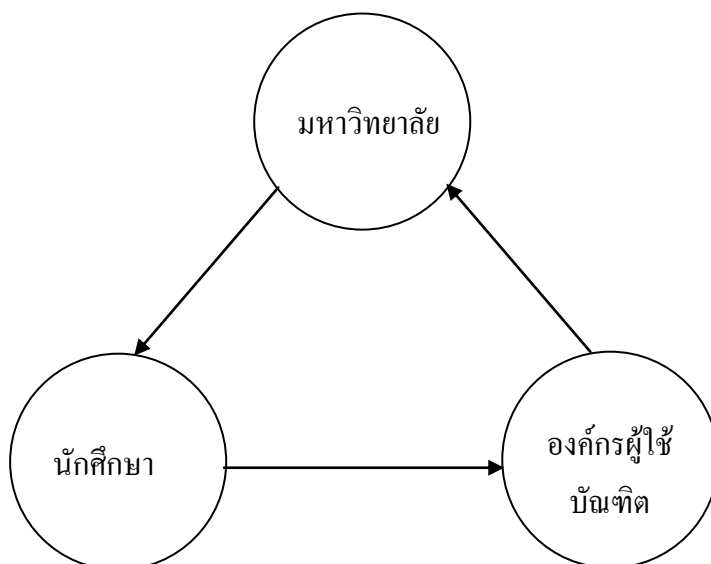
1.1.6.3 ประโยชน์ที่สถาบันอุดมศึกษาได้รับจากโครงการสหกิจศึกษา มีดังนี้

- 1) ให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรผู้ใช้บัณฑิตในการร่วมกันผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน
- 2) ได้รับข้อมูลย้อนกลับและรับรู้ปัญหาที่แท้จริงในองค์กรผู้ใช้บัณฑิต เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับภาวการณ์ปัจจุบัน
- 3) เพิ่มประสบการณ์ภาคปฏิบัติและพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ที่ปรึกษาในการนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมาประยุกต์ให้เป็นปัญหาหรือประเด็นศึกษาในห้องเรียนได้

1.1.7 องค์กรประกอบสหกิจศึกษา

จากแนวคิดสหกิจศึกษา กับการจัดระบบการศึกษาให้มีการผสมผสานระหว่างการเรียนภาคทฤษฎีสลับกับการปฏิบัติงานจริงร่วมกับองค์กรผู้ใช้บัณฑิตในตำแหน่งงานที่

ตรงกับสาขาวิชาเรียน โดยอยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรผู้ใช้บัณฑิต และอาจารย์ที่ปรึกษานั้น หากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย นักศึกษา และองค์กรผู้ใช้บัณฑิตมีการร่วมมือกันในการสร้างสรรค์ และพัฒนางาน ก็จะทำให้แต่ละฝ่ายได้รับประโยชน์จากระบบสหกิจศึกษาอย่างแท้จริง ดังนั้นองค์ประกอบสหกิจศึกษาจึงประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบดังภาพ

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบสหกิจศึกษา

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อม

1.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

ความหมายของศักยภาพ หมายถึง สามารถ ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ (อ้างใน www.gotoknow.org)

พจนานุกรมศัพท์การศึกษา (อ้างใน www.gotoknow.org) กล่าวว่า ศักยภาพ (potentiality) หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ พลังความสามารถที่มีติดตัวอยู่ในบุคคลอาจเป็นความถนัด สติปัญญา หรือความสามารถพิเศษก็ได้

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (อ้างใน www.gotoknow.org) กล่าวว่า ศักยภาพ หมายถึง ผลการเรียนรู้ที่เกิดจากระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนผสมผสานกับคุณสมบัติ และคุณลักษณะที่ตกตะกอนติดตัวนอกจากความรู้ในเนื้อหาวิชาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียน ซึ่งทักษะ และคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ 3 องค์ประกอบหลักรวมกัน 9 ด้าน ดังนี้

- 1) ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร
- 2) ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ทักษะการจัดการ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ความขยัน อดทน ประหยัด และอดออม
- 3) ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การควบคุมตนเองได้ ความรับผิดชอบ และความมีวินัยในตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่น และพัฒนา

1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม

คำว่า “พร้อม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความไว้ว่าเป็นคำวิเศษณ์ที่มีความหมายว่า ครบถ้วน ส่วนคำว่า “ความพร้อม” เป็นคำนามซึ่งจะมีความหมายว่า ความครบครัน หรือมีทุกอย่างครบแล้ว ดังนั้น หากจะแปลความหมายของความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาแล้ว ก็น่าจะได้ความหมายว่า สภาพที่มีทุกสิ่งทุกอย่างครบครันที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ได้

เฮอร์เชย์ และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard) (อ้างใน www.thaiedresearch.org) ซึ่งมีองค์ประกอบหลักอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านความสามารถ (ability) ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ ส่วนอีกด้าน คือ ความเต็มใจ (willingness) ประกอบด้วย การให้คำมั่นสัญญา หรือความผูกพัน แรงจูงใจในการทำงาน และความมุ่งมั่น

1.3 มาตรฐานการดำเนินสหกิจศึกษาของสมาคมสหกิจศึกษาไทย

1.3.1 มาตรฐานสหกิจศึกษาของสถานศึกษา

1.3.1.1 มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร และการเรียนการสอน

1.3.1.1.1 มาตรฐานการศึกษา และหลักสูตร

หลักสูตรสำหรับสหกิจศึกษาที่กำหนดโดยสถานศึกษา และอนุมัติโดยสภามหาวิทยาลัยของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสหกิจศึกษา มุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพของสาขาวิชานั้น ๆ โดยมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์

ใช้ได้เหมาะสม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ
 หมั่นแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งให้เป็น
 ผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม

2) การนับหน่วยกิตรายวิชาภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ
 การฝึกงานและ โครงการให้เทียบกับเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 การเทียบหน่วยกิตกับเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร
 ระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

	ภาคทฤษฎี	ภาคปฏิบัติ	การฝึกงาน/ การฝึกภาคสนาม	โครงการ/อื่น ๆ
เวลาเทียบเท่า 1 หน่วยกิต (ชั่วโมง)	15	ไม่น้อยกว่า 30	45	45

3) จำนวนหน่วยกิตและระยะเวลาการศึกษาสำหรับหลักสูตร
 ปริญญาตรีให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่ใช้ศึกษา ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตาราง 2 จำนวนหน่วยกิตและระยะเวลาการศึกษา สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีตามเกณฑ์
 มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

หลักสูตร	จำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำ (หน่วยกิต)	ระยะเวลาการศึกษา สำหรับการลงทะเบียน เรียนเต็มเวลา (ปี)	ระยะเวลาการศึกษา สำหรับการลงทะเบียน เรียนไม่เต็มเวลา (ปี)
ปริญญาตรี 4 ปี	120	8	12
ปริญญาตรี 5 ปี	150	10	15
ปริญญาตรีไม่น้อย กว่า 6 ปี	180	12	18

4) โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป
 หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชา
 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตาราง 3 โครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

หมวดวิชา	ลักษณะรายวิชา	จำนวนหน่วย กิต
วิชาศึกษาทั่วไป	วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรมตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี	ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะ	วิชาแกน วิชาเฉพาะด้านวิชาพื้นฐานวิชาชีพและวิชาชีพที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้	ไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต
วิชาเลือกเสรี	วิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจตามที่ตนเองถนัดหรือสนใจ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาใด ๆ ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

นอกจากนี้ เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มีรายวิชาสหกิจศึกษา มีความพร้อมในการปฏิบัติงานในวิชาชีพควบคุม สถานศึกษาต้องกำหนดหลักสูตรระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาชีพควบคุม เช่น วิศวกร ครู เกษษกร นักบัญชี สัตวแพทย์ นักกฎหมาย แพทย์ พยาบาล สถาปนิก เป็นต้น ให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพควบคุมตามกฎหมายที่กำหนด โดยองค์กรวิชาชีพควบคุมตามกฎหมาย อาทิ สภาวิศวกร ชุรสภา และสภาเภสัชกรรม ทั้งนี้ องค์กรวิชาชีพควบคุมส่วนใหญ่กำหนดโครงสร้างหลักสูตรให้มีหมวดวิชาต่าง ๆ ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4

ตาราง 4 โครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์องค์กรวิชาชีพควบคุมตัวอย่าง (สภาวิศวกร ชุรสภา และสภาเภสัชกรรม)

รายละเอียดข้อกำหนด	วิศวกร	ครู	เภสัชกร
องค์กรวิชาชีพควบคุม	สภาวิศวกร	ชุรสภา	สภาเภสัชกรรม
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่กำหนด	ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต	ไม่กำหนด

ตาราง 4 (ต่อ) โครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์องค์การวิชาชีพควบคุมตัวอย่าง (สภาวิศวกร
 คุรุสภา และสภาเภสัชกรรม) (ต่อ)

รายละเอียดข้อกำหนด	วิศวกร	ครู	เภสัชกร
หมวดวิชาพื้นฐาน ทางวิทยาศาสตร์	ไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต - ฟิสิกส์ ไม่น้อยกว่า 6 - คณิตศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 9 - เคมี ไม่น้อยกว่า 3	ไม่กำหนด	ไม่กำหนด
หมวดวิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า 90 หน่วยกิต - วิศวกรรมพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 18 (6 รายวิชา) - วิศวกรรมควบคุม ไม่น้อยกว่า 12 (4 รายวิชา)	ไม่น้อยกว่า 125 หน่วยกิต - วิชาชีพครู ไม่น้อยกว่า 50 - วิชาเฉพาะด้าน ไม่น้อยกว่า 75	ไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต และ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 65 - ด้านผลิตภัณฑ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25* - ด้านผู้ป่วย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30* - ด้านสังคมและ การบริหาร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10*
หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่กำหนด	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต	ไม่กำหนด
การฝึกปฏิบัติการทาง วิชาชีพ	ไม่กำหนด	มีการปฏิบัติการสอน เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี	ไม่น้อยกว่า 500 ชั่วโมง หรือไม่น้อย กว่า 5 หน่วยกิต
ระยะเวลาหลักสูตร	4 ปี	5 ปี	6 ปี

หมายเหตุ : * ร้อยละของรายวิชาทางวิชาชีพเภสัชศาสตร์ที่ศึกษาในหลักสูตร

อนึ่ง สถานศึกษาต้องตรวจสอบกับองค์กรวิชาชีพควบคุมด้วยว่า องค์กรวิชาชีพนั้น ๆ นับหน่วยกิต รายวิชาสหกิจศึกษาให้อยู่ในหมวดวิชาเฉพาะด้วยหรือไม่ โดยรายวิชาสหกิจศึกษาต้องมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต และสถานศึกษาต้องมีรายวิชาเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนไปสหกิจศึกษา หรือ ต้องมีการอบรมเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนไปสหกิจศึกษาไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

1.3.1.1.2 มาตรฐานการเรียนการสอน

มาตรฐานขั้นต่ำ

1) สถานศึกษาต้องจัดให้มีการปฐมนิเทศนักศึกษาสหกิจศึกษา เพื่อชี้แจงให้นักศึกษาได้รับข้อมูล และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกิจศึกษา

2) สถานศึกษาต้องมีกระบวนการเตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนไปปฏิบัติสหกิจศึกษาโดยใช้เวลาไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

3) สถานศึกษาต้องกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขทางวิชาการของนักศึกษาที่สามารถไปปฏิบัติสหกิจศึกษา

4) สถานศึกษาต้องกำหนดช่วงเวลาที่นักศึกษาปฏิบัติสหกิจศึกษาไม่ต่ำกว่า 16 สัปดาห์อย่างต่อเนื่อง โดยต้องเป็นการปฏิบัติงานเต็มเวลา และไม่สามารถลงทะเบียนเรียนรายวิชาอื่นใดได้ในช่วงปฏิบัติสหกิจศึกษา

5) สถานศึกษาต้องจัดหางานที่มีลักษณะเป็น โครงการหรืองานประจำที่ตรงกับสาขาวิชาชีพและเน้นประสบการณ์การทำงาน

6) สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้สถานประกอบการได้คัดเลือกนักศึกษา

7) สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกสถานประกอบการตามความสมัครใจ

8) สถานศึกษาต้องทำความเข้าใจความตกลงกับสถานประกอบการให้ทุกตำแหน่งงานมีค่าตอบแทน และสวัสดิการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและจำเป็นตามลักษณะงาน

9) สถานศึกษาต้องจัดให้มีการนิเทศของคณาจารย์นิเทศ

10) สถานศึกษาต้องจัดให้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักศึกษา คณาจารย์นิเทศ และคณาจารย์สาขาวิชา

11) กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ต้องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมินและวัดผล และเป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษานั้น ๆ

มาตรฐานส่งเสริม

1) สถานศึกษาควรให้ข้อมูลลักษณะงาน เพื่อประกอบการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกสถานประกอบการ

- 2) จำนวนตำแหน่งงานควรมากกว่าจำนวนนักศึกษาในแต่ละสาขาวิชา อย่างน้อยร้อยละ 10
- 3) สถานศึกษาควรจัดให้มีการพบกันระหว่างนักศึกษา สถานประกอบการ และคณาจารย์นิเทศ
- 4) สถานศึกษาควรจัดให้มีสัมภาษณ์นักศึกษาสหกิจศึกษา โดยคณาจารย์นิเทศ และคณาจารย์สาขาวิชา ภายหลังการปฏิบัติสหกิจศึกษา เพื่อนำข้อมูลประกอบการพัฒนา/ปรับปรุงการดำเนินงานสหกิจศึกษา
- 5) สถานศึกษาควรจัดให้มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักศึกษา คณาจารย์นิเทศ คณาจารย์สาขาวิชา และผู้นิเทศงาน
- 6) สถานศึกษาควรจัดทำและปรับปรุงฐานข้อมูลสถานประกอบการ

1.3.1.2 มาตรฐานการนิเทศ

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) คณาจารย์นิเทศต้องมีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 1 ภาคการศึกษา และผ่านการอบรมนิเทศงาน โดยหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจาก สกอ.
- 2) สถานศึกษาต้องจัดระบบพี่เลี้ยงให้แก่คณาจารย์นิเทศ ที่ยังไม่มีประสบการณ์นิเทศ ทั้งนี้ ตามที่สถานศึกษากำหนด
- 3) คณาจารย์นิเทศต้องเป็นคณาจารย์ประจำสาขาวิชาที่นักศึกษาสังกัดอยู่
- 4) สถานศึกษาต้องนัดหมายสถานประกอบการ เพื่อให้คณาจารย์นิเทศเข้ามานิเทศนักศึกษา ณ สถานประกอบการ
- 5) คณาจารย์นิเทศต้องได้รับเอกสารประกอบการนิเทศ อาทิ ลักษณะงาน ประวัตินักศึกษา ฯลฯ ไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนกำหนดการนิเทศ
- 6) คณาจารย์นิเทศต้องมีแผนการนิเทศนักศึกษา
- 7) สถานศึกษาต้องจัดให้คณาจารย์ในสาขาวิชาไปนิเทศงานขณะนักศึกษาปฏิบัติงานอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยเป็นการไปพบนักศึกษา ณ สถานประกอบการ
- 8) ในการนิเทศต้องจัดให้มีการประชุม (พบปะ –หารือ) ระหว่างผู้นิเทศงานกับคณาจารย์นิเทศ นักศึกษากับคณาจารย์นิเทศ และประชุมร่วมทั้งสามฝ่าย
- 9) คณาจารย์นิเทศต้องใช้เวลาในการนิเทศไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์
- 10) คณาจารย์นิเทศต้องติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาประเมินผล และให้ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษาตามความจำเป็นของแต่ละสาขาวิชา

มาตรฐานส่งเสริม

- 1) คณาจารย์นิเทศควรตรวจสอบแบบการนำเสนอผลงาน และให้ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษา
- 2) ในช่วงระยะกึ่งกลางของสหกิจศึกษา คณาจารย์นิเทศควรเข้ารับฟังการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการ หรืองานที่ปฏิบัติของนักศึกษา ร่วมกับผู้นิเทศงานและให้ข้อเสนอแนะ
- 3) ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของสหกิจศึกษา คณาจารย์นิเทศควรเข้ารับฟังการนำเสนอผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา ร่วมกับผู้นิเทศงาน และผู้บริหารองค์กร และประเมินผลงานพร้อมให้ข้อเสนอแนะ

1.3.1.3 มาตรฐานนักศึกษา

1.3.1.3.1 คุณสมบัติพื้นฐานของนักศึกษาก่อนไปสหกิจศึกษา มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) นักศึกษาต้องผ่านเงื่อนไขรายวิชาตามที่สถานศึกษากำหนด
- 2) นักศึกษาต้องมีคุณสมบัติที่จะสำเร็จการศึกษาและไม่อยู่ระหว่างการถูกลงโทษทางวินัย โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา
- 3) นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนไปปฏิบัติสหกิจศึกษา

1.3.1.3.2 กิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างปฏิบัติงาน มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) นักศึกษาต้องบันทึกรายการปฏิบัติงานประจำวัน หรือประจำสัปดาห์
- 2) นักศึกษาต้องส่งรายงานความก้าวหน้าต่อผู้นิเทศงานและคณาจารย์นิเทศไม่ช้ากว่าสัปดาห์ที่ 10 ของการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา
- 3) นักศึกษาต้องส่ง (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์ให้คณาจารย์นิเทศและผู้นิเทศงานก่อนเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานและต้องแก้ไขตามที่คณาจารย์นิเทศและผู้นิเทศงานแนะนำให้เรียบร้อย

4) นักศึกษาต้องส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับอนุญาตให้เผยแพร่ได้จากสถานประกอบการให้คณาจารย์นิเทศและผู้นิเทศงาน

มาตรฐานส่งเสริม

- 1) ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของสหกิจศึกษา นักศึกษาควรนำเสนอผลการปฏิบัติงานต่อผู้นิเทศงาน และผู้บริหารสถานประกอบการ

1.3.1.3.3 คุณภาพรายงานทางวิชาการ

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) รายงานต้องมีมาตรฐานเช่นเดียวกับรายงานทางวิชาการทั่วไป

1.3.1.3.4 การร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง

นักศึกษา

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) นักศึกษาต้องนำเสนอผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาในการสัมมนาสหกิจศึกษาระหว่างคณาจารย์นิเทศ นักศึกษาสหกิจศึกษา และนักศึกษาของแต่ละสาขาวิชา หลังกลับจากปฏิบัติสหกิจศึกษา

1.3.1.4 มาตรฐานการวัดและประเมินผล

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) กระบวนการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนไปสหกิจ

ศึกษา

1.1) นักศึกษา

- เวลาเข้ารับการอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- ผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนด เช่น การสอบการทำรายงาน

1.2) การดำเนินงาน

- ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เข้ารับการอบรม
 - การอบรมมีเนื้อหาที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะอาชีพ
- 2) กระบวนการจัดหางานที่มีลักษณะเป็นโครงการหรือ งานประจำที่เน้นประสบการณ์การทำงาน และตรงกับสาขาวิชา

2.1) การดำเนินงาน

- จำนวนงานพอเพียงกับจำนวนนักศึกษา
- ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสถานประกอบการ

3) กระบวนการรับรองคุณภาพงาน

3.1) การดำเนินงาน

- คณาจารย์ประจำสาขาวิชาพิจารณารับรองงานก่อนให้นักศึกษาเลือก
- คณาจารย์ประเมินคุณค่าทางวิชาการของงาน
- งานที่นักศึกษาทำมีประโยชน์ต่อสถานประกอบการ

4) กระบวนการคัดเลือกและจับคู่ระหว่างนักศึกษาสหกิจศึกษา
และสถานประกอบการ

4.1) การดำเนินงาน

- นักศึกษาเลือกสถานประกอบการ โดยความสมัครใจ
- สถานประกอบการมีโอกาสคัดเลือกนักศึกษา
- ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการคัดเลือก
และจับคู่
- ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อกระบวนการ
คัดเลือกและจับคู่
- เมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติสหกิจศึกษา สถานศึกษาต้อง
ประเมินความพร้อมของสถานประกอบการ

5) กระบวนการนิเทศงานสหกิจศึกษา

5.1) นักศึกษา

- ความรู้ ความสามารถทางวิชาการ และการประยุกต์ใช้
- การปรับตัว และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสถาน
ประกอบการ
- ความก้าวหน้าของงานเป็นไปตามแผน
- การสื่อสาร และการนำเสนอผลงาน
- ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการทำงาน
ด้วยตนเอง
- การนิเทศงานต้องเป็นส่วนหนึ่งของการวัดและ
ประเมินผลรายวิชาสหกิจศึกษา

5.2) การดำเนินงาน

- ระยะเวลาที่คณาจารย์นิเทศได้รับเอกสารประกอบ
การนิเทศ
- มีการติดตามการนิเทศงาน
- ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อกระบวนการ
ติดต่อ และประสานงานการนิเทศ

5.3) คุณภาพการนิเทศงานของคณาจารย์นิเทศ

- เวลาที่คณาจารย์นิเทศใช้เพียงพอตามความจำเป็น
ของนักศึกษา

- การนิเทศของคณาจารย์นิเทศมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติ
สหกิจศึกษาของนักศึกษา
 - การนิเทศของคณาจารย์นิเทศมีประโยชน์ต่อสถาน
ประกอบการ
- 6) กระบวนการจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 6.1) นักศึกษา
- คุณภาพของการนำเสนอผลงานความรู้ทางวิชาการ
ทักษะการนำเสนอ การตอบคำถาม
 - การสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต้องเป็นส่วนหนึ่ง
ของการวัดและประเมินผลรายวิชาสหกิจศึกษา
- 6.2) การดำเนินงาน
- ร้อยละของคณาจารย์ที่เข้าร่วมการสัมมนาแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็น
- 7) กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา
- 7.1) นักศึกษา
- ต้องประเมินผลการปฏิบัติงานจากความสามารถ
ในการทำงาน โดยสถานศึกษาต้องชี้แจงรายละเอียด และเกณฑ์ให้นักศึกษาทราบ
 - ต้องมีส่วนร่วมการประเมินผลของสถานประกอบการ
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50
 - ผู้นิเทศงานควรให้ความคิดเห็นต่อจุดเด่น และข้อควร
ปรับปรุงของนักศึกษา
 - นักศึกษาควรประเมินพัฒนาการของตนเองแต่
การประเมินนี้ไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการวัดและประเมินผลของรายวิชาสหกิจศึกษา
- 7.2) การดำเนินงาน
- คณาจารย์นิเทศต้องแจ้งข้อมูลการวัดและประเมินผล
ให้นักศึกษาทราบ
 - สถานประกอบการประเมินการประสานงานกับ
สถานศึกษาในภาพรวม

1.3.2 มาตรฐานสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ

1.3.2.1 มาตรฐานการบริการจัดการ

1.3.2.1.1 นโยบายและการบริหาร

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) มีนโยบายในการสนับสนุนการดำเนินงานสหกิจศึกษา
- 2) ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานสหกิจศึกษา
- 3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ

แนวคิด ตลอดจนประโยชน์ที่สถานประกอบการจะได้รับในการดำเนินงานสหกิจศึกษา

มาตรฐานส่งเสริม

- 1) ควรให้นักศึกษาได้มีการนำเสนอผลการปฏิบัติงานและประสบการณ์ที่ได้รับต่อสถานประกอบการ

1.3.2.1.2 การจัดการบุคลากร

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) จัดให้บุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องของสถานประกอบการทำหน้าที่ประสานงานด้านสหกิจศึกษา

- 2) มีผู้นิเทศงานที่มีคุณวุฒิหรือประสบการณ์ตรงตามสาขา

วิชาชีพของนักศึกษา

1.3.2.1.3 การจัดงบประมาณ และทรัพยากร

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) มีค่าตอบแทน และสวัสดิการในอัตราที่มีความเหมาะสมและจำเป็นตามลักษณะงาน

- 2) มีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานของนักศึกษา

- 3) มีความปลอดภัยต่อการปฏิบัติงานของนักศึกษา

1.3.2.1.4 การเสนองานสหกิจศึกษาแก่สถานศึกษา

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) มีการเสนองานสหกิจศึกษาแก่สถานศึกษาอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา ก่อนที่นักศึกษาจะไปปฏิบัติงาน

1.3.2.1.5 การคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงาน

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) มีกระบวนการและเกณฑ์การคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงาน

มาตรฐานส่งเสริม

1) มีการให้คำแนะนำแก่นักศึกษาที่ไม่ได้รับการคัดเลือก เพื่อให้ นักศึกษา ได้มีโอกาสรับปรุงตนเอง สำหรับการสมัครงานครั้งต่อไป โดยให้สถานศึกษาเป็น ผู้ประสานงาน

1.3.2.2 มาตรฐานวิชาการ

1.3.2.2.1 การเตรียมความพร้อมนักศึกษา

มาตรฐานขั้นต่ำ

1) มีการปฐมนิเทศ สอนงาน และจัดให้นักศึกษาได้เห็น ภาพรวมการดำเนินการของสถานประกอบการ ตลอดจนกฎระเบียบ ข้อบังคับ

1.3.2.2.2 การจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาในระหว่างการปฏิบัติงาน

มาตรฐานขั้นต่ำ

1) นักศึกษาได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นพนักงานชั่วคราว ได้มีเวลาของสถานประกอบการ

2) มีการกำหนดภาระงาน หรือหัวข้อ โครงการที่ตรงกับ วิชาชีพและประสบการณ์การทำงาน

มาตรฐานส่งเสริม

1) ควร มีการอบรมเสริมทักษะเฉพาะที่เกี่ยวข้องใน การปฏิบัติงาน

2) ควรจัดกิจกรรมให้นักศึกษามีโอกาสเผชิญปัญหาที่ท้าทาย ได้โดยตรง ได้สร้างความรู้ใหม่ และประยุกต์ใช้ในสภาพการปฏิบัติงานจริงได้

1.3.2.3 มาตรฐานผู้นิเทศงาน

มาตรฐานขั้นต่ำ

1) เป็นผู้มีความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาชีพเดียวกับ นักศึกษาหรือใกล้เคียง หรือเป็นผู้มีความชำนาญในสาขาวิชาชีพเดียวกับนักศึกษา

2) มีการให้คำปรึกษา ติดตาม แนะนำการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ของนักศึกษา และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถานประกอบการให้เป็นไป ตามวัตถุประสงค์

3) ตรวจสอบรายงานและให้ข้อเสนอแนะในการเขียนรายงานสหกิจ ศึกษา

4) ประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อสถานศึกษา และองค์กรของตนเอง

มาตรฐานส่งเสริม

1) ควรเข้ารับฟังการนำเสนอผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา และให้ข้อเสนอแนะ

1.3.2.4 มาตรฐานการวัดและประเมินผล

มาตรฐานขั้นต่ำ

- 1) มีกระบวนการตรวจสอบลักษณะงานและคุณภาพงานให้สอดคล้องกับสาขาวิชาชีพของนักศึกษา และเป็นประโยชน์กับสถานประกอบการ
- 2) มีกระบวนการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของนักศึกษา
- 3) มีกระบวนการให้คำปรึกษาทางวิชาการ วิชาชีพ และให้คำแนะนำในการปรับตัวให้เข้ากับการปฏิบัติงานของนักศึกษา
- 4) มีกระบวนการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา
- 5) มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อลงกต ชะไวทย์ (อ้างถึงใน www.edu.chula.ac.th) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จากผลการเปรียบเทียบสมรรถนะกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ” ในการวิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นสภาพจริง และรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก 19 สถาบันเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการสหกิจศึกษาใน 3 กระบวนการหลัก คือ (1) การจัดองค์ประกอบประสานงานสหกิจศึกษา (2) การจัดการกิจกรรมสหกิจศึกษา (3) การจัดบริการงานและอาชีพที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา

พรชัย มงคลวนิช (อ้างถึงใน วารสารสหกิจศึกษาไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2552 หน้า 19) ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งเสริมและจุดรั้งความสำเร็จในการศึกษาแบบสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย” ผลการวิจัยพบว่า การมีผู้รับผิดชอบโครงการสหกิจศึกษาที่ชัดเจนและการที่ภาครัฐมีนโยบายในการสนับสนุนสหกิจศึกษาชัดเจน เป็นปัจจัยส่งเสริมอย่างมากที่สุดในการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษา แต่มีความเห็นว่า การที่นักศึกษาไม่มีเป้าหมายในอนาคตหลังจากสำเร็จการศึกษาและการที่นักศึกษาไม่อยากทำงานหนักและต้องการสำเร็จการศึกษาเร็วที่สุด เป็นปัจจัยจุดรั้งความสำเร็จของการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษามากกว่าปัจจัยอื่น ๆ

จันทร์พร ผลากรกุล , ปุณยศ วัลลิกุล และวิบูลย์ ชื่นแขก (อ้างถึงใน วารสารสหกิจศึกษาไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2552 หน้า 57) ทำการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ด้วยสหกิจศึกษารูปแบบการเรียนสลับทำงานและปัจจัยต่อความสัมฤทธิ์ผล” ผลการวิจัยพบว่า การเรียนสลับกับการทำงานจริงแบบภาคการศึกษาเว้นภาคการศึกษาในโรงงานอุตสาหกรรมถือเป็นหัวใจหลักของหลักสูตรสหกิจศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มจพ. และปัจจัยที่เอื้อให้พัฒนาการของนักศึกษาสหกิจศึกษาเกิดขึ้นได้ประกอบด้วยปัจจัยป้องกันภาคอุตสาหกรรมระหว่างเข้าปฏิบัติงานและหลังสำเร็จการศึกษา ความพร้อมและความมุ่งมั่นตั้งใจของนักศึกษา และระบบประเมินที่จริงจังทั้งของอาจารย์นิเทศและวิศวกรพี่เลี้ยง

ชลลดา มงคลวนิช (อ้างใน วารสารสหกิจศึกษาไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2552 หน้า 87) ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นต่อการนิเทศงานสหกิจศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการเห็นว่าควรเริ่มการนิเทศงานภายใน 1 เดือนหลังจากปฏิบัติงานและควรไปนิเทศงานอย่างน้อย 1 ครั้ง ซึ่งตัวแทนสถานประกอบการที่ต้องการให้ประสานงานที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน คือ พนักงานที่ปรึกษา สำหรับคณาจารย์นิเทศและตัวแทนสถานประกอบการ เห็นว่าในการนิเทศงานควรมีการนัดหมายล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์ โดยต้องการให้ประสานงานผ่านทางแผนกบุคคลและฝึกอบรม โดยควรชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการสหกิจศึกษาทุกครั้ง